

Haziran
2021

Siirt Eğitim Dergisi

S E D

SIIRT JOURNAL OF EDUCATION

Cilt 1

Sayı 1

SIIRT EĞİTİM DERGİSİ / SIIRT JOURNAL OF EDUCATION

Cilt 1, Sayı 1, 2021
Volume 1, Issue 1, 2021

BAŞ EDİTÖR / EDITOR-IN-CHIEF

Dr. Hasan Basri MEMDUHOĞLU

EDİTÖRLER / EDITORS

Dr. Rasim TÖSTEN
Dr. Mehmet RAMAZANOĞLU
Dr. Ahmet SAYLIK

ALAN EDİTÖRLERİ / FIELD EDITORS

Dr. Sevda Koç AKRAN
Dr. Halil Coşkun ÇELİK
Dr. Erhan AKIN
Dr. Fehmi DEMİR

DİL EDİTÖRÜ / LANGUAGE EDITOR

Dr. Emrah ERİŞ

YAYIN VE DANIŞMA KURULU / PUBLICATION AND ADVISORY BOARD

Dr. Ali Osman ENGİN
Dr. Behçet ORAL
Dr. Cahit EPÇAÇAN
Dr. Cahit PESEN
Dr. Fethi SOYALP
Dr. Fuat TANHAN
Dr. Habib ÖZKAN
Dr. Hacı İsmail ARSLANTAŞ
Dr. Hasan Basri MEMDUHOĞLU
Dr. Kemal ÖZGEN
Dr. Murat TAŞDAN
Dr. Mustafa KAHYAOĞLU
Dr. Rezzan KARAKAŞ
Dr. Zihni MEREY

SEKRETERYA / SECRETARIAT

Arş. Gör. İrem ELÇİ

İLETİŞİM / CONTACT

İnternet Adresi / Web: <https://sed.siirt.edu.tr/>

E-Mail: egitimdergi@siirt.edu.tr

Adress: Siirt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kezer Kampüsü / SIIRT

Makalenin Geliş Tarihi:
25.06.2021

Makalenin Kabul Tarihi:
30.06.2021

Makalenin Yayın Tarihi:
30.06.2021

TÜRKİYE’DE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ALANINDA VATANDAŞLIK EĞİTİMİ KONULU LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ (2000-2020)

İrem Elçi¹

Osman Yılmaz²

Özet

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de 2000-2020 yılları arasında sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konulu lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenlere göre dağılımını incelemektir. Nitel bir araştırma olan bu çalışmada derleme yöntemi kullanılmıştır. Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konulu olan ve erişime izinli 96 lisansüstü tez; konusu, yayınlanma yılı, lisansüstü düzeyi, üniversite ve enstitüsü, araştırma yöntemi, araştırma deseni, veri toplama aracı, örnekleme ve örneklem büyüklüğüne göre incelenmiş ve çeşitli kategoriler oluşturulmuştur. Sonuç olarak en fazla çalışılan konu alanının “öğretmen, akademisyen, öğrenci ve diğerlerinin görüş, tutum ve uygulamaları kategorisi” olduğu tespit edilmiştir. İncelenen çalışmaların lisansüstü düzeye göre dağılımına bakıldığında tezlerden 71 tanesi yüksek lisans, 25 tanesi doktora tezi olmak üzere toplam 96 adet tez incelenmiş ve bu tezlerin en fazla 2019 yılında yayımlandığı görülmüştür. Söz konusu tezlerin 66 tanesi eğitim bilimleri enstitüsünde yapılmıştır. İlgili alanda en fazla tez yayımlayan üniversitenin ise 17 adet tez ile Marmara Üniversitesi olduğu görülmüştür. Alanda yapılan tezlerde en çok kullanılan araştırma yönteminin 33 adet tez ile nitel araştırma yöntemi, en fazla kullanılan modelin ise tarama modeli olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler eğitimi, vatandaşlık eğitimi, tez

AN EXAMINATION OF CITIZENSHIP EDUCATION IN POSTGRADUATE THESES IN THE FIELD OF SOCIAL STUDIES EDUCATION IN TURKEY

Abstract

The purpose of this research is to examine the distribution of postgraduate theses on citizenship education in the field of social studies education in Turkey between the years 2000-2020 according to various variables. In this study, which is a qualitative research, review study method was used. 96 postgraduate theses on citizenship education in the field of social studies education with permission to access; The subject, year of publication, graduate level, university and institute, research method, research design, data collection tool, sample and sample size were examined and various categories were created. As a result, it has been determined that the most studied subject area is the category of "teachers, academicians, students and others' opinions, attitudes and practices". Considering the distribution of the studies examined by postgraduate level, a total of 96 theses, 71 of which are master's and 25 of which are doctoral theses, were examined and it was seen that these theses were published in

¹ Arş. Gör., Siirt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Siirt, irem.elci@siirt.edu.tr, ORCID No: <https://orcid.org/0000-0002-2869-3051>

² Prof. Dr. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Burdur, oyilmaz@mehmetakif.edu.tr, ORCID No: <https://orcid.org/0000-0002-5279-3191>

2019 at most. 66 of these theses were made in the institute of educational sciences. It was seen that the university that published the most theses in the related field was Marmara University with 17 theses. It has been determined that the most used research method in the theses made in the field is the qualitative research method with 33 theses, and the most used model is the scanning model.

Keywords: Social studies education, citizenship education, thesis

Giriş

İnsanların elde ettikleri bilgi ve kazanımlarını bir sonraki kuşağa aktarması bilgi birikimini ortaya çıkarmıştır. Bu birikimin belli amaçlar doğrultusunda sistemli hale getirilerek bireylere aktarılması ve bu aktarım sürecinin bir ihtiyaç halini alması eğitimi vazgeçilmez kılmıştır. Eğitim, hem bireyin gelişmesine yardım eden ve onu esas alan, onu yetişkin yaşamına hazırlayan, gerekli bilgi, beceri ve davranışlar elde etmesine yarayan bir süreç; hem de bireylerin toplumsal uyumu sağlamasında bir araç olarak tanımlanmaktadır (Tezcan, 1985). Söz konusu eğitim işlevlerinin yerine getirilmesinde sosyal bilgiler dersinin önemli bir yeri bulunmaktadır.

Sosyal bilgiler, vatandaşlık yeterliliklerini kazandırmak adına sosyal ve beşeri bilimlerin disiplinlerarası bir anlayışla birleştirilmesiyle oluşan bir çalışma alanıdır (Tay, 2015; İnan, 2014). Buna ek olarak sosyal bilgiler dersi, konusunu sosyal bilimlerden alan, bireyin etkin vatandaş olması amacıyla çeşitli bilgi, beceri ve değerlerle donanmasını sağlayan bir ilköğretim dersi olarak açıklanmaktadır (MEB, 2018). Vatandaşlık, kişiyi devlete bağlayan uyrukluk bağı; vatandaş ise bir ülkeye uyrukluk bağı ile bağlı olan kişiye denmektedir (Karaman Kepenekçi, 2014). Vatandaşlık eğitimi ise ülkenin devamlılığını sağlayabilmek adına birey-toplum uyumu esas alınarak bireylere hak ve sorumluluklarını bilme, adaletli ve eşit olma, problem çözme, duyarlı olma gibi yetkinliklerin kazandırılmasıdır (Hablemitoğlu ve Özmete, 2012). Sosyal bilgiler dersi ve vatandaşlık eğitiminin tanımlarına bakıldığında hak ve sorumluluklarını bilme, duyarlı olma, sorumluluk sahibi olma ve toplumsal uyum sağlama gibi birçok ortak amaca sahip oldukları görülmektedir. Nitekim sosyal bilgiler dersi öğretim programının özel amaçlarının ilk maddesinde “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanımı ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, milli bilince sahip birer vatanda olarak yetişmeleri” ifadesi bulunması, sosyal bilgiler eğitimi bağlamında vatandaşlık eğitiminin önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir (MEB, 2018).

Alanyazında sosyal bilgiler eğitimi alanında yayımlanmış tez ve makaleleri çeşitli değişkenler açısından inceleyen birçok çalışma bulunmaktadır (Oruç ve Ulusoy, 2008; Tarman, Acun ve Yüksel, 2010; Geçit ve Kartal, 2010; Şahin, Yıldız ve Duman, 2011; Tarman, Güven ve Aktaşlı, 2011; Akaydın ve Kaya, 2015; Canbulat, Avcı ve Sipahi, 2016; Dilek, Baysan ve Öztürk, 2018; Oğuz Haçat ve Demir, 2018; Uzunkavak, 2019). Ancak vatandaşlık ve vatandaşlık eğitimi ile ilgili lisansüstü tezleri inceleyen çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır (Sönmez, Mery ve Kaymakçı, 2009; Kayaalp ve Karameşe, 2020; Namlı Altıntaş ve Kozaner Yenigül, 2020). Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitiminin önemli bir yere sahip olması ve vatandaşlık eğitimi ile ilgili lisansüstü tezleri inceleyen çalışmaların sınırlı olması nedeniyle bu çalışmanın alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu araştırmanın; sosyal bilgiler eğitiminde vatandaşlık eğitimi ile ilgili lisansüstü tezlerdeki genel eğilimin belirlenmesine, araştırmacılara bütüncül bir bakış açısı sunarak benzer çalışmalarla oluşacak yığınların önlenmesine ve insan kaynaklarının daha etkili ve verimli yönlendirilmesine katkı sunması beklenmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın amacı

Türkiye’de 2000-2020 yılları arasında sosyal bilgiler eğitimi kapsamında vatandaşlık eğitimi konusunda yapılan çalışmaların çeşitli değişkenlere göre dağılımını belirlemektir.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. İncelenen lisansüstü çalışmaların konularına göre dağılımı nasıldır?
2. İncelenen lisansüstü çalışmaların yayınlanma yılına göre dağılımı nasıldır?
3. İncelenen çalışmaların lisansüstü düzeye göre dağılımı nasıldır?
4. İncelenen lisansüstü çalışmaların üniversite ve enstitülere göre dağılımı nasıldır?
5. İncelenen lisansüstü çalışmalarda kullanılan araştırma yöntemine göre dağılımı nasıldır?
6. İncelenen lisansüstü çalışmaların araştırma desenlerine (model) göre dağılımı nasıldır?
7. İncelenen lisansüstü çalışmalarda kullanılan veri toplama araçlarının dağılımı nasıldır?
8. İncelenen lisansüstü çalışmaların örneklem/çalışma gruplarına göre dağılımı nasıldır?
9. İncelenen lisansüstü çalışmaların örneklem büyüklüğüne göre dağılımı nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Türkiye’de 2000-2020 yılları arasında sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konulu lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenlere göre dağılımını incelemeyi amaçlayan bu çalışmada derleme yöntemi kullanılmıştır. Derleme yöntemi, belirli bir alan ve konuda yapılmış olan çalışmaların sınıflandırılması ve değerlendirilmesidir (Herdman, 2006). Bu tür çalışmalarda ilgili alanyazında bulunan bilgilerin araştırılması, sınıflandırılması, analiz edilmesi ve karşılaştırılması söz konusudur (Batovski, 2015). İlgili yöntem doğrultusunda bu araştırmada; Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) tez merkezinde 19.03.2020 - 25.03.2020 tarihleri arasında yapılan tarama ile 2000 - 2020 yılları arasında yazılmış, sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konulu olan ve erişime izinli 96 lisansüstü tez incelenmiştir. Erişime izinli olmayan lisansüstü tezler araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verilerine Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi’nden ulaşılmıştır. Söz konusu veri tabanındaki gelişmiş tarama alanına sosyal bilgiler ve vatandaş kavramları yazılarak, aranacak alan tümü, izin durumu ise izinli seçeneği seçilerek arama yapılmıştır. Bu tarama sonucunda 211 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Bu tezler detaylı bir şekilde incelemeye tabii tutulmuş ve sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konulu olan 96 lisansüstü tez araştırma kapsamına dâhil edilmiştir. Çalışmanın amacına uygun olmayan ve erişime izinli olmayan lisansüstü tezler araştırma kapsamı

dışında bırakılmıştır. Araştırma kapsamındaki tezler, araştırmacı tarafından oluşturulan tez inceleme formuna göre bilgisayar ortamına kaydedilmiş ve analiz aşamasına geçilmiştir.

Araştırma kapsamında elde edilen tezler, betimsel analiz yöntemi ile analize tabi tutulmuştur. Bu yaklaşım ile elde edilen veriler düzenleme ve yorumlama esasına dayalı olarak dört aşamada okuyucuya aktarılır (Yıldırım ve Şimşek, 2018): (1) Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, (2) Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, (3) Bulguların tanımlanması, (4) Bulguların yorumlanması.

Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konulu tezler Excel programı kullanılarak yıllarına, lisansüstü düzeyine, üniversite ve enstitülerine, konularına, araştırma yöntemine, araştırma desenine, veri toplama aracına, örneklem grubu ve örneklem büyüklüğüne göre kategorilere ayırarak incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda kategorilerin frekans (f) ve yüzde (%) durumları çıkarılarak bulgular elde edilmiştir.

Bulgular

Türkiye’de 2000-2020 yılları arasında Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konusunda yapılan lisansüstü tezleri çeşitli değişkenler açısından incelemek amacıyla yapılan bu çalışmada, toplam 96 adet tez incelenerek çeşitli bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgular, alt problemler doğrultusunda yüzde ve frekansı hesaplanarak aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

4.1. İncelenen Lisansüstü Çalışmaların Konu Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 1. İncelenen Lisansüstü Tezlerin Konulara Göre Dağılımı

Tezlerin Konulara Göre Dağılımı	Frekans (f)	Yüzde (%)
Program ve Kitap İncelemesi	21	21,88%
Öğretmen, Akademisyen, Öğrenci ve Diğerlerinin Görüş, Tutum ve Uygulamaları	42	43,75%
Kavram Öğretimi	8	8,33%
Yöntem, Teknik ve Etkinlik Uygulamaları	12	12,50%
Karşılaşılan Güçlükler ve Dersin Değerlendirilmesi	4	4,17%
Diğer Vatandaşlık Eğitimi Konuları	9	9,38%
Toplam	96	100,00%

Tablo 1’de sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konusunda yayımlanmış olan tezlerin konulara göre dağılımı verilmiştir. Tabloya göre sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konulu lisansüstü tezler, konusuna göre 6 kategoriye ayrılmıştır. Oluşturulan kategoriler; Öğretmen, Akademisyen, Öğrenci ve Diğerlerinin Görüş, Tutum ve Uygulamaları, Program ve Kitap İncelemesi, Yöntem, Teknik ve Etkinlik Uygulamaları, Diğer Vatandaşlık Eğitimi Konuları, Kavram Öğretimi ve Karşılaşılan Güçlükler ve Dersin Değerlendirilmesi şeklinde isimlendirilmiştir.

İlgili araştırma konularından Öğretmen, Akademisyen, Öğrenci ve Diğerlerinin Görüş, Tutum ve Uygulamaları kategorisi 42 (43,75%) oranı ile en fazla araştırma yapılan kategori olmuştur. İkinci olarak en fazla araştırılan kategori olan Program ve Kitap İncelemesi kategorisi (f=21, %21,88) Öğretmen, Akademisyen, Öğrenci ve Diğerlerinin Görüş, Tutum ve Uygulamaları kategorisinin yarısına denk gelmektedir. Tezlerin konulara göre dağılımına bakıldığında Yöntem, Teknik ve Etkinlik Uygulamaları 12 (12,50%) tez ile üçüncü, Diğer Vatandaşlık Eğitimi Konuları 9 (9,38%) tez ile dördüncü, Kavram Öğretimi 8 (8,33%) tez ile beşinci ve son olarak da Karşılaşılan Güçlükler ve Dersin Değerlendirilmesi 4 (4,17%) tez ile altıncı araştırma konusu olmuştur.

Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konulu lisansüstü tezlerin konulara göre dağılımı yapılırken Öğretmen, Akademisyen, Öğrenci ve Diğerlerinin Görüş, Tutum ve Uygulamaları kategorisi içerisinde; öğretmenler, uzmanlar, öğrenciler, veliler veya vatandaşlar gibi eğitim paydaşlarının görüş, tutum ve uygulamalarına yer verilmiştir. Örnek olarak; Enes Hastürk’ün yüksek lisans tezi olarak yaptığı “Sosyal Bilgiler Öğretimi Uzmanları ve Öğretmenlerinin Gözünden İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersine Bakmak: Bu Dersi Kim Vermeli?” adlı çalışması gösterilebilir.

Program ve Kitap İncelemesi kategorisi içerisinde; öğretim programları ile ilgili yapılan tezler, ders kitabı incelemeleri ve roman inceleme gibi konular bulunmaktadır. Örnek olarak; Kader Şahin’in yüksek lisans tezi olarak yaptığı “Türkiye’de Sosyal Bilgiler Dersi Müfredatındaki Yurttaşlık Eğitiminin Avrupa Birliği Yurttaşlık Eğitimi Politikaları Bağlamında Değerlendirilmesi (2005-2011)” adlı çalışması gösterilebilir.

Yöntem, Teknik ve Etkinlik Uygulamaları kategorisi içerisinde sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimini gerçekleştirmeyi amaç edinerek etkinlik geliştirme, model oluşturma veya yöntem uygulama gibi konular bulunmaktadır. Örnek olarak; Abdullah Cevdet Kırıkçı’nın yüksek lisans tezi olarak yaptığı “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Vatandaşlık Yeterliliklerini Geliştirmeye Yönelik Etkinlik Temelli Bir Model Oluşturma” adlı çalışması gösterilebilir.

Diğer Vatandaşlık Eğitimi Konuları kategorisi içerisinde vatandaşlık öğretimi ile alakalı konular bulunmaktadır. Örnek olarak; Veysel Yiğen’in yüksek lisans tezi olan “ Etkin Vatandaş Yetiştirmede Sosyal Bilgiler Dersinin Rolü” adlı çalışması gösterilebilir.

Kavram Öğretimi kategorisi içerisinde kavram öğretimi, kavram yanılgısı incelenmesi, kavram karikatürü kullanımları ve öğrencilerin kavramsal anlama düzeylerini içeren konular yer almaktadır. Örnek olarak; Burcu Akpınar’ın yüksek lisans tezi olarak yaptığı “İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık ile İlgili Kavram Yanılgılarının İncelenmesi ve Giderilmesi: Bir Eylem Araştırması” adlı çalışması gösterilebilir.

Karşılaşılan Güçlükler ve Dersin Değerlendirilmesi içerisinde sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi uygulamaları yapılırken karşılaşılan zorlukların ne olduğunun ortaya konması veya bu konuda eğitim paydaşlarının görüşleri yer almaktadır. Örnek olarak; Özcan Ekici’nin doktora tezi olarak yaptığı “Ortaokullarda Vatandaşlık Eğitiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri” adlı çalışması gösterilebilir.

4.2. İncelenen Lisansüstü Çalışmaların Yayınlanma Yılına Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 2. Lisansüstü Tezlerin Yayınlanma Yılına Göre Dağılımı

Yıllar	Frekans (f)	Yüzde (%)
2020	1	1,04%
2019	28	29,17%
2018	8	8,33%
2017	2	2,08%
2016	9	9,38%
2015	10	10,42%
2014	5	5,21%
2013	4	4,17%
2012	5	5,21%
2011	5	5,21%
2010	1	1,04%
2009	3	3,13%
2008	5	5,21%
2007	5	5,21%
2006	4	4,17%
2005	0	0,00%
2004	0	0,00%
2003	1	1,04%
2002	0	0,00%

2001	0	0,00%
2000	0	0,00%
Toplam	96	100,00%

Tablo 2’de Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konusunda yapılan tezlerin yayınlanma yılına göre dağılımları incelendiğinde; Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konusunda en fazla çalışmanın belirgin bir farkla 2019 yılında (f=28, %29,17) yapıldığı tespit edilmiştir. Ardından konu ile ilgili en fazla çalışmanın 2015 yılında 10 (10,42%), 2016 yılında 9 (9,38%), 2018 yılında 8 (8,33%), 2014, 2012, 2011, 2008 ve 2007 yıllarının her birinde de 5 (5,21%) adet tez yayımlandığı tespit edilmiştir. 2013 ve 2006 yıllarının her birinde 4 (4,17%) adet tez yayımlanırken 2009 yılında 3 (3,13%) adet tez yayımlanmıştır. Yapılmış olan tezlerin sayısını en aza doğru sıralarken 2007 yılında 2 (2,08%) adet tez in bulunduğu tespit edilmiştir. 2020 yılının Mart ayı sonuna kadar incelenen veriler temel alınarak da bu zamana kadar 1 (1,04) adet tez yayımlandığı söylenebilir. Bu verilere ek olarak 2010 yılında da 1 (1,04%) adet tez yayımlandığı tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında 2000-2005 yılları arasında yalnızca 2003 yılında 1 adet tezin yayımlandığı tespit edilmiştir. İlgili alanda yapılan lisansüstü tezlerin yayınlanma yılına göre dağılımına bakıldığında 2005 yılından sonra yapılan tezlerin sayıca fazla olmaya başladığı görülmüştür.

4.3. İncelenen Çalışmaların Lisansüstü Düzeye Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 3. İncelenen Tezlerin Lisansüstü Düzeye Göre Dağılımı

Tez Türü	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yüksek Lisans	71	73,96%
Doktora	25	26,04%
Toplam	96	100,00%

Tablo 3’te Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konusunda yapılan çalışmaların incelenmesi sonucu oluşan tezlerin, lisansüstü düzeye göre dağılımı yapılmıştır. Buna göre incelenen tezlerden 71 (73,96%) tanesi yüksek lisans, 25 (26,04%) tanesi doktora tezi olmak üzere toplam 96 adet tez elde edilmiştir. Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konusunda yapılan tezlerde yüksek lisans düzeyinde yapılan tezlerin doktora düzeyinde yapılan tezlerden fazla olduğu görülmüştür.

4.4. İncelenen Lisansüstü Çalışmaların Üniversite ve Enstitülere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 4. İncelenen Lisansüstü Tezlerin Üniversite ve Enstitülere Göre Dağılımı

Üniversite Adı	Sosyal Bilimler Enstitüsü		Eğitim Bilimleri Enstitüsü		Fen Bilimleri Enstitüsü		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>F</i>	%
Yıldız Teknik Üniversitesi	2	2,08%	0	0,00%	0	0,00%	2	2,08%
İnönü Üniversitesi	0	0,00%	2	2,08%	0	0,00%	2	2,08%
Marmara Üniversitesi	0	0,00%	17	17,71%	0	0,00%	17	17,71%
Necmettin Erbakan Üniversitesi	0	0,00%	1	1,04%	0	0,00%	1	1,04%
Gazi Üniversitesi	0	0,00%	10	10,42%	0	0,00%	10	10,42%
Anadolu Üniversitesi	0	0,00%	5	5,21%	0	0,00%	5	5,21%
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	0	0,00%	5	5,21%	0	0,00%	5	5,21%
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	0	0,00%	3	3,13%	0	0,00%	3	3,13%
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	0	0,00%	2	2,08%	0	0,00%	2	2,08%
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1	1,04%	3	3,13%	0	0,00%	4	4,17%
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1	1,04%	1	1,04%	0	0,00%	2	2,08%
Gaziantep Üniversitesi	0	0,00%	1	1,04%	0	0,00%	1	1,04%
Fırat Üniversitesi	2	2,08%	2	2,08%	0	0,00%	4	4,17%
Aksaray Üniversitesi	2	2,08%	0	0,00%	0	0,00%	2	2,08%
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	2	2,08%	0	0,00%	0	0,00%	2	2,08%
Kafkas Üniversitesi	1	1,04%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,04%
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	0	0,00%	0	0,00%	1	1,04%	1	1,04%
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	1	1,04%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,04%
Sakarya Üniversitesi	1	1,04%	3	3,13%	0	0,00%	4	4,17%
Atatürk Üniversitesi	0	0,00%	8	8,33%	0	0,00%	8	8,33%
Akdeniz Üniversitesi	0	0,00%	2	2,08%	0	0,00%	2	2,08%
Amasya Üniversitesi	1	1,04%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,04%
Erzincan Üniversitesi	1	1,04%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,04%
Cumhuriyet Üniversitesi	0	0,00%	1	1,04%	0	0,00%	1	1,04%
Afyon Kocatepe Üniversitesi	1	1,04%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,04%

Giresun Üniversitesi	1	1,04%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,04%
Balıkesir Üniversitesi	1	1,04%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,04%
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	1	1,04%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,04%
Uşak Üniversitesi	1	1,04%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,04%
Selçuk Üniversitesi	2	2,08%	0	0,00%	0	0,00%	2	2,08%
Edirne Trakya Üniversitesi	1	1,04%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,04%
Kastamonu Üniversitesi	5	5,21%	0	0,00%	0	0,00%	5	5,21%
Çukurova Üniversitesi	1	1,04%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,04%
Toplam	29	30,21%	66	68,75%	1	1,04%	96	100,00%

Tablo 4'te Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konusunda incelenen tezlerin yapıldığı üniversiteler ve enstitüler ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Buna göre incelenen tezlerden 66 (68,75%) adet tezin eğitim bilimleri enstitüsünde, 29 (30,21%) adet tezin sosyal bilimler enstitüsünde, 1 (1,04%) adet tezin ise fen bilimleri enstitüsünde yapıldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

İlgili veriler üniversite kapsamında incelendiğinde ise en fazla tezin 17 (17,71%) tez ile Marmara Üniversitesinde yapıldığı, en fazla tezin yayımlandığı ikinci üniversitenin ise Gazi Üniversitesi olduğu tespit edilmiştir. Atatürk Üniversitesinin ise 8 (8,33%) adet çalışma ile ilgili konuda en fazla tez yayımlayan üçüncü üniversite olduğu görülmüştür. Bu verileri 5 (5,21%) tez ile Anadolu üniversitesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi ve Kastamonu Üniversitesi'nin takip ettiği ve bu üniversiteleri ise 4 (4,17%) tez ile Tokat Gaziosmanpaşa, Fırat ve Sakarya Üniversitelerinin takip ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

4.5. İncelenen Lisansüstü Çalışmalarda Kullanılan Araştırma Yöntemine Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 5. İncelenen Lisansüstü Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
	(f)	(%)
Nicel	19	19,79%
Nitel	33	34,38%
Karma	28	29,17%
Belirtilmemiş	16	16,67%
Toplam	96	100,00%

Tablo 5’te Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konusunda yapılan lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımı belirtilmiştir. Buna göre incelenen tezlerde en fazla nitel araştırma yönteminin (f=33, %34,38) kullanıldığı görülürken, en az kullanılan yöntemin nicel araştırma yöntemi (f=19, 19,79) olduğu saptanmıştır. Karma yöntem kullanılan tezlerin sayısı 28 (29,17%) iken, 16 (16,67%) adet tezde araştırma yönteminin belirtilmediği tespit edilmiştir.

4.6. İncelenen Lisansüstü Çalışmaların Araştırma Desenlerine (Model) Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 6. İncelenen Lisansüstü Tezlerin Araştırma Modellerine Göre Dağılımı

Araştırma Deseni	Frekans (f)	Yüzde (%)
Deneysel	8	7,92%
Tarama	28	27,72%
Sıralı Desen	6	5,94%
Durum Çalışması	4	3,96%
Çeşitleme	12	11,88%
Anlatı Sorgulaması	1	0,99%
Olgubilim	10	9,90%
Betimsel	8	7,92%
Eylem Araştırması	4	3,96%
Gömülü Desen	2	1,98%
Doküman İnceleme	8	7,92%
Tarihsel Model	2	1,98%
Belirtilmemiş	8	7,92%
Toplam	101	100,00%

Tablo 6’da Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konusunda yazılan tezlerde kullanılan araştırma modellerin (desen) dağılımına yer verilmiştir. Buna göre ilgili alanda yapılan tezlerde en fazla kullanılan modelin diğer modellere göre belirgin bir fark ile tarama modeli ve (f=28, %27,72) olduğu tespit edilmiştir. İkinci olarak en fazla kullanılan araştırma modelinin çeşitleme modeli (f=12, %11,88) olduğu tespit edilmiştir. Üçüncü olarak en fazla kullanılan modelin olgubilim modeli (f=10, %9,90) olduğu saptanmıştır. En fazla kullanılan en az kullanılan araştırma modeline göre; dördüncü sırada 8 (7,92%) tez ile deneysel, betimsel, doküman inceleme modelleri, 6 (5,94%) tez ile sıralı desen, 4 (3,96%) tez ile durum çalışması ve eylem araştırması, 2 (1,98%) tez ile tarihsel model ve gömülü desen ve 1 (0,99%) tez ile de anlatı sorgulaması deseninin tercih edildiği tespit edilmiştir.

Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konusunda yapılan tezlerin araştırma modeline göre dağılımı incelendiğinde kimi çalışmalarda birden fazla araştırma deseni kullanıldığı görülürken, 8 (7,92%) adet çalışmada ise araştırma modelinin belirtilmediği bulgusuna ulaşılmıştır

4.7. İncelenen Lisansüstü Çalışmalarda Kullanılan Veri Toplama Araçlarının Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 7. İncelenen Lisansüstü Tezlerin Veri Toplama Aracına Göre Dağılımı

Veri Toplama Aracı	Frekans (f)	Yüzde (%)
Test	11	6,71%
Ölçek	46	28,05%
Görüşme	46	28,05%
Anket	24	14,63%
Gözlem	4	2,44%
Doküman	20	12,20%
Katılımcı Günlükleri	4	2,44%
Literatür	6	3,66%
Öğrenci Etkinlikleri	2	1,22%
Çalışma Yaprağı	1	0,61%
Toplam	164	100,00%

Tablo 7’de Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerde kullanılan veri toplama araçlarının dağılımına yer verilmiştir. Tabloda en fazla kullanılan veri toplama aracına bakıldığında 46 (28,05%) tez ile görüşme ve ölçeğin eşit dağılım gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. İkinci sırada 24 (14,63%) tez ile anket, üçüncü sırada 20 (12,20%) tez ile doküman, dördüncü sırada 11 (6,71%) tez ile test, beşinci sırada 6 (3,66%) tez ile literatür, altıncı sırada 4 (2,44%) tez ile gözlem ve katılımcı günlükleri, 2 (1,22%) tez ile öğrenci etkinlikleri ve yedinci sırada en az kullanılan veri toplama aracı olan çalışma yaprağının (f=1, 0,61%) olduğu tespit edilmiştir.

4.8. İncelenen Lisansüstü Çalışmaların Örneklem/Çalışma Gruplarına Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 8. İncelenen Tezlerin Örneklem Grubuna Göre Dağılımı

Örneklem/Çalışma Grubu	Frekans (f)	Yüzde (%)
İlkokul	4	4,17%
Ortaokul	14	14,58%
Ortaöğretim	1	1,04%
Yükseköğretim	1	1,04%
Öğretmen Adayları	17	17,71%
Öğretmenler	23	23,96%
Akademisyenler	1	1,04%
Karma	23	23,96%
Diğer	11	11,46%
Belirtilmemiş	1	1,04%
Toplam	96	100,00%

Tablo 8’de Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konusundaki tezlerin örneklem grubuna göre dağılımları ortaya konmuştur. Buna göre incelenen 23 (23,96%) tezin Öğretmenler kategorisinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Örneklem grubu açısından en yüksek frekansa sahip olan diğer bir kategori ise 23 (23,96) tez ile Karma kategorisi olmuştur. Diğer çalışmaların örneklem gruplarına göre dağılımı sırası ile 17 (17,71) tez ile Öğretmen Adayları kategorisi, 14 (14,58%) tez ile Ortaokul kategorisi, 11 (11,46%) tez ile Diğer kategorisi, 4 (4,17%) tez ile İlkokul kategorisi ve bu verileri takiben de 1 (1,04%)’er adet tez ile Ortaöğretim, Yükseköğretim, Akademisyenler ve Belirtilmemiş kategorilerinin geldiği tespit edilmiştir.

Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konusunda yapılan tezlerin örneklem grupları incelendiğinde 23 (23,96%) tez ile en fazla Öğretmenler ile çalışıldığı görülmüştür. Bu doğrultuda vatandaşlık eğitiminde önemli bir rol oynayan öğretmenlere ve onların düşüncelerine önem verildiği söylenebilir. Öğretim kademesinde ise en fazla ortaokul düzeyindeki öğrenciler ile çalışılması sosyal bilgiler dersinin ortaokul kademesindeki sınıflarda verilmesi ile ilişkilendirilebilir.

4.9. İncelenen Lisansüstü Çalışmaların Örneklem Büyüklüğüne Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 9. İncelenen Tezlerin Örneklem Büyüklüğüne Göre Dağılımı

Örneklem Büyüklüğü	Frekans (f)	Yüzde (%)
0-50	33	34,38%
51-200	24	25,00%
201-500	14	14,58%
500-1000+	21	21,88%
Belirtilmemiş	4	4,17%
Toplam	96	100,00%

Tablo 9’da Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konusunda yapılan tezlerin örneklem büyüklüğüne göre dağılımları 5 kategoride toplanmıştır. Tablo incelendiğinde 33 (34,38%) tezde 0-50 aralığında kişi ile çalışıldığı, 24 tezde (25,00%) 51-200 aralığında kişi ile çalışıldığı, 21 (21,88%) tezde 500-1000+ kişi ile çalışıldığı tespit edilmiştir. Diğer örneklem büyüklüklerine bakıldığında ise; 14 (14,58%) tezde 201-500 aralığında kişi ile çalışıldığı ve 4 (4,17%) tez de ise örneklem büyüklüğünün belirtilmediği bulgusuna ulaşılmıştır.

Tartışma ve Sonuç

Türkiye’de 2000-2020 yılları arasında Sosyal bilgiler eğitiminde vatandaşlık eğitimi konulu olan lisansüstü çalışmaların incelenmesi için tezleri konularına, yıllarına, lisansüstü düzeylerine, üniversite ve enstitülerine, araştırma yöntemine, desenlerine, veri toplama araçlarına, örneklem gruplarına ve örneklem büyüklüklerine göre dağılımını incelemek amacıyla 9 alt problem belirlenmiştir.

Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konulu lisansüstü tezlerin incelenmesi sonucunda 6 farklı konu alanı ortaya çıkmıştır. En fazla çalışılan konu alanının 42 (43,75%) adet tezde belirgin bir farkla Öğretmen, Akademisyen, Öğrenci ve Diğerlerinin Görüş, Tutum ve Uygulamaları kategorisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın bu sonucu ile benzer sonuçlar elde eden Sönmez, Merey ve Kaymakçı (2009)’nın yaptığı çalışmaya göre vatandaşlık eğitimi ve insan hakları ile ilgili çalışma yapılan lisansüstü tezlerde en fazla tercih edilen konu sıralamasında öğrenci tutum ve davranışları ilk sırada yer almakta ve bu konuları öğretmen tutum ve davranışları izlemektedir. Benzer şekilde Kayaalp ve Karameşe (2020) tarafından yapılan çalışmada, sosyal bilgiler eğitimi alanındaki lisansüstü tezlerde en çok çalışılan vatandaşlık konusunun vatandaşlık algı ve yeterliği olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum Sosyal bilgiler eğitiminde vatandaşlık eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü çalışmaların benzer konular etrafında şekillendiğini göstermektedir. Bu durumun temel sebebi, öğrenci, öğretmen gibi

eğitim paydaşlarının vatandaşlık eğitimi konusundaki düşüncelerinin araştırmacılar tarafından önemsenmesi ve bu paydaşlara kolay ulaşılabilmesi olabilir.

Lisansüstü çalışmaların yıllara göre dağılımları incelendiğinde konu ile alakalı olarak yapılan tezlerin 2000 ile 2005 yılları arasında yalnızca 1 adet olduğu ve 2005 yılından sonra yapılan tezlerin sayısında artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu artışın nedeni, 2004 yılında sosyal bilgiler eğitimi yüksek lisans programlarının ilk mezunlarını vermesi olabilir. Ayrıca 2004-2005 öğretim yılında yapılandırıcı yaklaşım ile hazırlanan yeni sosyal bilgiler öğretim programının uygulamaya konması araştırmacılara yeni çalışma alanları oluşturmuş olabilir. En fazla tez yayımlanan yılın ise 2019 yılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında yer alan çalışmalar da bu sonuç ile benzerlik göstermektedir (Kayaalp ve Karameşe, 2020; Namı-Altıntaş ve Kozaner Yeniğül, 2020). Bu durumun temel sebebi olarak, 2018 yılında yenilenen sosyal bilgiler öğretim programına Etkin Vatandaşlık öğrenme alanının eklenmesinin ve vatandaşlık eğitimine verilen önemin giderek artmasının etkisi olduğu düşünülmektedir.

İncelenen çalışmaların lisansüstü düzeye göre dağılımına bakıldığında tezlerden 71 (73.96%) tanesi yüksek lisans, 25 (26,04%) tanesi doktora tezi olmak üzere toplam 96 adet tez elde edilmiştir. Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konusunda yapılan tezlerde yüksek lisans düzeyinde yapılan tezlerin doktora düzeyinde yapılan tezlerden fazla olduğu görülmüştür. Kayaalp ve Karameşe (2020)’nin yaptıkları çalışmada da yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerinden yaklaşık üç kat fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun nedeni, Türkiye’de bulunan üniversitelerde yüksek lisans programlarının doktora programlarından fazla olması ve yüksek lisans programlarına ait kontenjanların daha geniş olması olabilir.

Üniversite ve enstitülere göre yapılan incelemede sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konusunda yayımlanan lisansüstü tezlerin 66 (68,75%) tanesi eğitim bilimleri enstitüsünde yapılmıştır. İlgili alanda en fazla tez yayımlayan üniversitenin ise 17 (17,71%) adet tez ile Marmara Üniversitesinde yapılması dikkat çeken bir sonuçtur. Yapılan çalışmada konu ile alakalı en fazla tez yayımlayan üniversitenin Marmara Üniversitesi olduğu sonucuna ulaşılmışken Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanındaki yapılan tezleri inceleyen birçok çalışma da ise en fazla tez yayımlayan üniversitenin Gazi Üniversitesi olduğu sonucuna ulaşmıştır (Sönmez, Merey ve Kaymakçı, 2009; Şahin, Gögebakan Yıldız ve Duman, 2011; Dilek, Baysan ve Öztürk, 2018; Uzunkavak, 2019). Bu durum, Marmara Üniversitesinde vatandaşlık eğitimi alanında yapılan çalışmalara önem verildiğini ve sayısal olarak son yıllarda tez yayımlama oranında ciddi bir artış yaşandığını göstermiştir.

Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konusunda yapılan tezler incelendiğinde, en çok kullanılan araştırma yönteminin 33 (34,38%) adet tez ile nitel araştırma yöntemi olduğu tespit edilmiştir. Bu veriyi 28 (29,17%) adet tezde kullanılan karma araştırma yöntemi izlemiştir. En az tercih edilen

yöntemin ise 19 (19,79%) adet tez ile nicel araştırma yönteminin olduğu görülmüş ve 16(16,67%) adet tezde araştırma yönteminin belirtilmediği tespit edilmiştir. Alanyazında bu çalışmanın sonucu ile benzerlik (Tarman, Acun ve Yüksel, 2010; Dilek, Baysan ve Öztürk, 2018) ve farklılık (Uzunkavak, 2019; Kayaalp ve Karameşe, 2020) gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Bu farklılığın nedeninin çalışmaların kapsamı ve sınırlılıklarındaki farklılıklardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konusunda yapılan lisansüstü tezlerin araştırma modelleri (desen) incelendiğinde en fazla kullanılan modelin tarama modeli (f=28, %27,72) olduğu tespit edilmiştir. Tarama modelini çeşitleme, olgubilim ve deneysel modellerinin takip ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçtan farklı olarak, Dilek, Baysan ve Öztürk (2018)'ün sosyal bilgiler eğitimi üzerine yapılan tezlerin incelendiği çalışmada ise en fazla fenomenoloji deseninin tercih edildiği görülmektedir.

Çalışma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerde kullanılan veri toplama araçlarından görüşme ve ölçeğin (f=46, %28,05) eşit dağılım gösterdiği saptanmıştır. Bu sıralamayı anket ve doküman takip ediyorken en az kullanılan veri toplama aracının ise çalışma yaprağı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar birçok çalışmanın sonucu ile benzerlik göstermektedir (Dilek, Baysan ve Öztürk, 2018; Uzunkavak, 2019; Kayaalp ve Karameşe, 2020). Birçok araştırmada veri toplama aracı olarak görüşmenin kullanılması; araştırma sürecinin her aşamasında kullanılabilmesi, görüşmecinin katılımcıların sorularını anında cevaplandırabilmesi ve görüşmeci ile katılımcılar arasındaki işbirliğinde en etkili yol olmasından kaynaklanmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, ve Demirel, 2018).

İncelenen tezlerin örneklem grubuna göre dağılımına bakıldığında, en fazla üzerinde çalışılan grubun öğretmenler (f=23, %23,96) olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda vatandaşlık eğitiminde önemli bir rol oynayan öğretmenlere ve onların düşüncelerine önem verildiği söylenebilir. Öğretim kademesinde ise en fazla 14 (14,58%) adet tez ile ortaokul düzeyindeki öğrenciler ile çalışılması sosyal bilgiler dersinin ortaokul kademesindeki sınıflarda verilmesi ile ilişkilendirilmiştir. Bu sonuç ile Sönmez, Merey ve Kaymakçı (2009)'nın çalışmasında örneklem grubundan elde edilen sonuç benzerlik göstermektedir. Sönmez, Merey ve Kaymakçı, örneklem grupları arasından en fazla tercih edilen grubun ortaokul kademesi olmasının sebebini hem ilköğretimin araştırma evreni ve örneklem sayısı bakımından fazla olması hem de dersin amaç, içerik, öğrenme-öğretme durumları, değerlendirme ve ders kitaplarının incelenmesi ihtiyacının olması ile açıklamıştır. Elde edilen sonuç, Sönmez, Merey ve Kaymakçı (2009)'nın bu savını desteklemesi bakımından önem arz etmektedir. Ayrıca Kayaalp ve Karameşe (2020) tarafından yapılan çalışmada da en çok tercih edilen çalışma gruplarının ortaokul öğrencileri, öğretmen adayları ve öğretmenlerden oluştuğu tespit edilmiştir.

Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konulu lisansüstü tezlerin örneklem büyüklüğü 5 kategoride ele alınmıştır. Elde edilen sonuçlara göre en çoktan en aza doğru sırası ile 33 (34,38%) tezde 0-50 aralığında kişi ile çalışıldığı, 24 (25,00%) tezde 51-200 aralığında kişi ile çalışıldığı, 21(21,88%) tezde 500-1000+ kişi ile çalışıldığı 14 (14,58%) tezde 201-500 aralığında kişi ile çalışıldığı ve 4 (4,17%) tez de ise örneklem büyüklüğünün belirtilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Bu araştırmada elde edilen bulgular ve ulaşılan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- 1) Konu seçimlerinde hem 21. yüzyılın gerektirdikleri göz önüne alınarak hem de bilim ve teknoloji alanındaki yurt içi/yurt dışı gelişmeler takip edilerek sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi konusundaki çalışmaların çeşitliliği noktasında literatür genişletilebilir.
- 2) İlgili konu ile alakalı lisansüstü tezlerde doktora düzeyindeki çalışmaların sayısı yetersiz bulunduğu için doktora düzeyindeki çalışmaların sayısı artırılabilir.
- 3) Ulakbim Eğitim Bilimleri listesindeki dergiler ve Türkiye’deki Eğitim Fakülteleri dergilerinde sosyal bilgiler alanında vatandaşlık eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların da incelemeye tabi tutulması sağlanabilir.
- 4) Sosyal bilgiler eğitimi alanında vatandaşlık eğitimi ile ilgili yapılacak çalışmaların veri toplama araçlarında, yöntemlerinde ve örneklem grubunda çeşitliliğe gidilmesi, alana katkı sağlayacağından araştırmacıların bu noktayı dikkate alması önerilmektedir.

Kaynakça

- Akaydın, B., & Kaya, S. (2015). Türkiye'de ilkokul hayat bilgisi ve sosyal bilgiler alanında yapılan ve ulusal indeksli dergilerde yayınlanan araştırmalara yönelik bir inceleme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(30), 251-264.
- Altay, Ş. (1983). *Hukuk ve sosyal bilimler sözlüğü*. Bilgi Yayınevi.
- Altıntaş, İ. N. & Yenigül, Ç. K. Türkiye'de sosyal bilgiler alanında vatandaşlık eğitimine yönelik yapılan nitel araştırmaların analizi (2010-2020). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (58), 522-544.
- Batovski, D. A. (2008). How to write a review article. *Assumption University Journal of Technology*, 11(4), 199-203
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Canbulat, T., Avcı, G., & Sipahi, S. (2016). ABD ve Kanada'da sosyal bilgiler eğitimi alanındaki tezlerin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 351-370.
- Dilek, A., Baysan, S., & Öztürk, A. (2018). Türkiye'de sosyal bilgiler eğitimi üzerine yapılan yüksek lisans tezleri: bir içerik analizi çalışması. *Turkish Journal of Social Research/Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(2), 581-602.
- Geçit, Y. & Kartal, A. (2010). Türkiye'deki sosyal bilgiler eğitimi araştırma konuları üzerine bir inceleme. *International Conference on New Trends in Education and Their Implication*, 11(13) (s. 101-107).
- Hablemitoğlu, Ş. & Özmete, E. (2012). Etkili vatandaşlık eğitimi için bir öneri. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 39-54.
- Herdman, E. A. (2006). Derleme makale yazımında, konferans ve bildiri sunumu hazırlamada pratik bilgiler. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 3(1), 2-4.
- İnan, S. (2014). Sosyal bilgiler eğitimi; nedir, ne zaman ve neden? S. İnan (Ed.), *Sosyal bilgiler eğitimine giriş kavramlar, yaklaşımlar, etkinlikler* (s. 2). Anı Yayıncılık.
- Karaman Kepenekci, Y. (2014). *İnsan hakları ve vatandaşlık*. Siyasal Kitabevi.
- Kayaalp, F., & Karameşe, E. N. (2020). Türkiye'de sosyal bilgiler eğitimi kapsamında hazırlanan "vatandaşlık" konulu lisansüstü tezlerdeki eğilimler. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 744-784.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı. Devlet Kitapları Basım Evi.
- Merey, Z., Karatekin, K., & Kuş, Z. (2012). İlköğretimde vatandaşlık eğitimi: karşılaştırmalı kuramsal bir çalışma. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(3), 795-821.
- Oğuz Haçat, S. & Demir, F. B. (2018). Sosyal bilgiler eğitimi üzerine yapılan doktora tezlerinin değerlendirilmesi(2002-2018). *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(15), 948-973.
- Oruç, Ş. & Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler öğretimi alanında yapılan tez çalışmaları. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi* (26), 121-132.
- Sönmez, Ö., Merey, Z., & Kaymakçı, S. (2009). Vatandaşlık ve insan hakları eğitimi alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin değerlendirilmesi. *I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık Ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu*, (s. 388-394).
- Şahin, M., Gögebakan Yıldız, D. & Duman, R. (2011). Türkiye'deki sosyal bilgiler eğitimi tezleri üzerine bir değerlendirme. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 96-121.

- Tarman, B., Acun, İ. & Yüksel, Z. (2010). Sosyal bilgiler eğitimi alanındaki tezlerin değerlendirilmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(3), 725-746.
- Tarman, B., Güven, C. & Aktaşlı, İ. (2011). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan doktora tezlerinin değerlendirilmesi ve alana katkıları. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*(32), 391-410.
- Tay, B. (2015). Sosyal bilgiler öğretiminin dünü bugünü ve yarını. R. Turan, & K. Ulusoy (Ed.). *Sosyal bilgilerin temelleri* (s. 11). Ankara: Pegem Akademi.
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Uzunkavak, Y. (2019). Türkiye’de 2004-2017 yılları arası sosyal bilgiler eğitimi ve öğretimi alanında yapılmış doktora tez çalışmalarının konu alanı ve metodolojik olarak incelenmesi. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Manisa Celal Bayar Üniversitesi.
- Ünal, Ç. & Çelikkaya, T. (2019). Yapılandırmacı yaklaşımın sosyal bilgiler öğretiminde başarı, tutum ve kalıcılığa etkisi (5. Sınıf örneği). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 197-212.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.